

ЮРИДИЧНА ГЕРМЕНЕВТИКА ЯК ОСОБЛИВИЙ МЕТОД ПІЗНАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Статтю присвячено методології пізнання професійного мислення прокурора у досудовому кримінальному провадженні. На основі онтологічного та герменевтичного підходів проаналізована процесуальна діяльність прокурора у досудовому кримінальному провадженні, розглянуті специфічні особливості розвитку професійного мислення прокурора, що реалізуються ним як передбачення наслідків, які можуть виникнути в тій чи іншій ситуації, пізнання його мисленевої діяльності, спрямованої на опрацювання знань під час інтерпретації закону. Розглянуто інтеграцію форм мислення на моделі інтелектуального забезпечення професійної діяльності прокурора.

Ключові слова: герменевтичне коло, професійне мислення прокурора, процесуальна діяльність прокурора.

Молодык В. В. Юридическая герменевтика как особый метод познания профессионального мышления прокурора в уголовном судопроизводстве.

Статья посвящена методологии познания профессионального мышления прокурора в досудебных стадиях уголовного судопроизводства. На основе онтологического и герменевтического подходов проанализирована процессуальная деятельность прокурора в уголовном процессе, рассмотрены специфические особенности развития профессионального мышления прокурора, которые реализуются им как предвидение последствий, которые могут возникнуть в той или иной ситуации, познание его мыслительной деятельности, направленной на рациональную обработку знаний, полученных в ходе интерпретации закона. Рассмотрена интеграция форм мышления на модели интеллектуального обеспечения профессиональной деятельности прокурора.

Ключевые слова: герменевтический круг, профессиональное мышление прокурора, процессуальная деятельность прокурора.

Molodyk V. V. Legal Hermeneutics as a Special Method of Cognition of Professional Thinking of the Prosecutor in Criminal Proceeding.

The article is devoted to the methodology of cognition of professional thinking Prosecutor in pre-trial criminal proceedings. Based on ontological and hermeneutics approaches analyzed procedural activities of the Prosecutor in pre-trial criminal proceedings, examined specific features of development of professional thinking Prosecutor, sold him as a foresight of consequences that may arise in a given situation, the knowledge of his brain activities aimed at developing the knowledge during the interpretation of the law. The integration of forms of thinking on the model of intellectual support of professional activity of the Prosecutor.

Keywords: Prosecutor professional thinking, hermeneutics circle, procedural activities of public prosecutor.

Із прийняттям і введенням у дію нового Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) суттєво розширено повноваження прокурора у досудовому кримінальному провадженні, введено поняття «процесуального керівника», реорганізовано систему органів досудового розслідування. Враховуючи зазначені зміни законодавства, питання методології пізнання професійного мислення прокурора у ході здійснення ним нагляду за додержанням законів під час розслідування кримінальних правопорушень стають актуальними для наукової дискусії. Актуальність даної статті обумовлена також новаціями кримінального процесу України щодо дискреційних та інших повноважень прокурора, а також відсутністю комплексних досліджень за цією тематикою. Мета і завдання діяльності прокурора у досудовому кримінальному провадженні тісно пов'язані із особливостями методології пізнання процесу прийняття прокурором рішень під час нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, з точки зору сучасної юридичної герменевтики. У своїй праці «Істина і метод» [1] Г. Г. Гадамер, як один з провідних представників цього філософського напрямку, переконливо довів зв'язок гуманітарних наук поза їх методологічним самоусвідомленням із цілісністю нашого досвіду, розглядаючи герменевтику не стільки як нову методологію, але як спробу осягнути, чим же вони є насправді. Тенденцією до онтологізації розуміння та актуалізації питання про процес розуміння він пояснює наступними причинами: загострення геополітичної і суспільно-політичної ситуації, посилення протиріч, які пронизують нашу епоху, відсутність спільної мови і знецінення звичних ключових понять. Отже, потреба у з'ясуванні специфіки істини у правових науках і сутності

процесу розуміння є тим більшою, чим більш важливою є та сфера суспільних відносин, що підлягає правовому регулюванню. З огляду на те, що однією з найбільш важливих сфер юридичної діяльності є сфера кримінального провадження, у суспільній і науковій думці тривалий час не припиняються дебати з приводу місця й ролі прокуратури у системі державних органів. Реформуванням діяльності прокуратури, приведенням її діяльності у відповідність до сучасних вимог українського суспільства щодо застосування кримінального процесуального законодавства з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, принципу верховенства права та інших міжнародних стандартів, зумовлюється актуальність вказаної статті.

У зарубіжній науковій літературі значна увага вчених, філософів, чия наукова діяльність мала значний вплив на розвиток теорії пізнання, присвячена як окремим аспектам філософської герменевтики, так і загальній оцінці герменевтичної концепції, викладеній в праці Г. Г. Гадамера «Істина і метод». Серед них роботи К. Докхорна, К. О. Апеля, монографія Г. Фігала, який здійснив порівняльний аналіз філософії М. Гайдеггера та Г.-Г. Гадамера. Значний внесок у розвиток герменевтичного напрямку філософії внесли: В. Гумбольдт, Л. Шлейєрмахер, В. Дільтей.

Подібні дослідження проводять і вітчизняні вчені: Л. Архипова, С. Квіт, А. Козловський, О. Марченко, А. Мережко, Г. Олійник, В. Попов, П. Рабінович, Н. Савчук, Ж. Павленко, В. Титов, та ін.

Окремо слід виділити роботи тих вчених, які у своїх наукових дослідженнях розглядали проблему інтерпретації (центральної проблеми юридичної герменевтики), зокрема: Є. Атарщікова, Є. Бетті, Н. Голєв, В. Корнєєв, Г. Лей, А. Овчінніков, П. Рікер, В. Суслов й інші.

Питанням ролі та місця прокурора у кримінальному провадженні присвятили свої праці дослідники діяльності органів прокуратури України, зокрема В.В. Долежан, Ю. М. Дьомін, М. В. Косюта, М. В. Руденко, Г. П. Серєда, В. В. Сухонос, М. К. Якимчук та інші. Разом з тим проблеми пізнання професійного мислення прокурора під час здійснення ним нагляду за додержанням законів у досудовому кримінальному провадженні, від теоретичного вирішення яких залежить ефективність його діяльності з процесуального керівництва досудовим розслідуванням, до цього часу залишаються дискусійними і остаточно не вирішені.

У кримінально-процесуальній літературі [2] знайшли своє відображення проблеми відмінностей між процесуальним доведенням і юридичною оцінкою фактичних обставин які пояснюються за допомогою розмежування сутності кримінального правопорушення і його змісту. Таке розмежування дозволяє стверджувати, що зміст кримінального правопорушення пізнається шляхом процесуального доведення, а сутність – шляхом інших операцій, які «можна йменувати «логічним» доведенням, здійснюваним на базі встановлених фактичних обставин» [2, с. 149–151].

Однак, незважаючи на рівень висвітлення цієї проблеми як вітчизняними, так й іноземними науковцями, через кардинальну зміну моделі прокуратури України, необхідною є подальша розробка методології сучасного наукового пізнання професійного мислення і процесуальної ролі прокурора у досудовому кримінальному провадженні, з огляду на його соціальне призначення та нові форми діяльності.

Автор статті визначає у якості наукового завдання проаналізувати сутність і зміст процесу пізнання у процесуальній діяльності прокурора у сфері кримінального провадження з точки зору найбільш актуального для юридичної теорії питання про те, яку роль відіграє правове мислення прокурора у ході отримання ним інформації про кримінальне правопорушення та способи її особистісної інтерпретації в ході реалізації права. З'ясувати науково-методологічні проблеми розуміння правової природи результатів процесуальної діяльності прокурора у досудовому кримінальному провадженні та намітити можливі шляхи їх розв'язання. Метою дослідження є також висвітлення та актуалізація головних положень юридичної герменевтики Г. Г. Гадамера.

Складні юридичні проблеми, які має вирішувати прокурор в процесі наглядової діяльності, її специфічний і особливий характер обумовлюють підвищені вимоги до продуктивності його професійного мислення. Мислення працівника органів прокуратури неможливо пізнати без вивчення специфіки його діяльності, її природи, розуміння взаємодії ірраціональних і раціональних моментів його правосвідомості в ході тлумачення права. Процес пізнання практичного мислення прокурора слід розглядати як складне системне явище, що впливає на успішне здійснення ним своєї професійної діяльності і є узагальненим відображенням у його свідомості тих фактів, явищ, процесів що відбуваються у ході здійснення ним нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні. Ця діяльність характеризується особистісно-когнітивними процесами та властивостями, які включають у себе процесуальний порядок спілкування, визначають індивідуальний стиль розумової діяльності, що активізується у проблемній ситуації, тощо.

На основі специфічних рис мислення можна вирізнити його основні функції, якими є:

- пізнавальна (відображення світу і самовідображення);
- проєктуюча (побудова планів, моделей практичної і теоретико-пізнавальної діяльності);
- прогноуюча (прогнозування або передбачення наслідків своїх дій, прогнозування своєї діяльності);
- інформаційна (збирання та засвоєння інформації, її опрацювання);
- рефлексивна (самопізнання розуму, самоаналіз власної діяльності);
- інтерпретаторська (тлумачення, осмислення);
- аналітична і синтетична, (постановка та розв'язання поточних завдань і проблем).

Сучасні наукознавчі підходи до використання здобутків загальної теорії розуміння (інтерпретації) сформували особливий філософський напрям – герменевтику. Цей термін має кілька значень: мистецтво тлумачення прадавніх релігійних і історичних текстів, літературних пам'яток, «письмово зафіксованих проявів життя» (В. Дільтей), вчення про принципи їх інтерпретації. Загальна основа всіх цих значень – «робити зрозумілим», «доводити до розуміння». Завдячуючи Г.-Г. Гадамеру і Є. Бетті, які сформували нову онтологію розуміння та довели спільність історичної, теологічної, філологічної і юридичної герменевтик, серед європейських і вітчизняних правознавців зростаючу популярність набула саме юридична герменевтика, що пов'язано, насамперед, із онтологічним підходом до проблеми герменевтики в цілому.

В основі цього підходу лежить висновок Г. Г. Гадамера про те, що розрив між загальністю закону й конкретним правовим становищем в окремому випадку не може бути знищений за самою своєю суттю, у силу абстрактності або шаблонності права. Розуміння – це не окремий вид діяльності, а первинний спосіб буття людини. Той тісний зв'язок, що від початку поєднав філологічну герменевтику з юридичною й теологічною, засновувався на визнанні аплікації як одного з інтегруючих моментів будь-якого розуміння взагалі. І для юридичної, і для теологічної герменевтики конституюючою буде напруга, що існує між текстом (законом чи благою вістю), з одного боку, й тим змістом, якого він набуває внаслідок його застосування у конкретній ситуації витлумачення (судовий вирок чи проповідь), із другого. Закон ніяким чином не претендує бути зрозумілим історично, але повинен, шляхом витлумачення, конкретизуватися у своїй правовій значущості [1, с. 286].

Підхід Г. Г. Гадамера до цієї проблеми за допомогою герменевтичної перспективи породив цілий напрямок у сучасній філософії права. Г. Г. Гадамер надає у пізнавальному процесі важливого значення наступному питанню: «Чи не є суть речей певним цілим, як певне ціле є мовою? Подібно до того, коли окремі слова набувають свого значення та відносної однозначності лише у єдності мовлення, так само й істинне пізнання суті може бути досягнуте лише в рамках цілісного порядку ідей, бо саме він вибудовує їхні стосунки» [1, с. 399]. При цьому ціле слід розуміти виходячи із окремого, а окреме – виходячи із цілого. «Той, хто має сказати що-небудь, шукає й знаходить слова, з чією допомогою робить свою думку зрозумілою для іншого. Втім, це не означає, що він робить «висловлювання». Що ж означає «висловлюватися» й наскільки мало це буде висловленням того, що ми маємо на увазі, відомо кожному, кому довелося пройти через допит – хоча б у ролі свідка. У висловлюванні смисловий горизонт того, що, власне, має бути сказаним, закривається з методичною акуратністю. Лишається «чистий» смисл сказаного; це й записується до протоколу. Але такий редукований до сказаного смисл завжди й від самого початку є смислом деформованим. І навпаки, висловлювання того, що ми маємо на увазі, взаємні пояснення, утримують сказане в рамках смислової єдності з нескінченним несказаним й тим самим створюють можливість їх розуміння [1, с. 436].

Мислення – історично сформований феномен. Воно збагачується, залучаючи все нові знання та оперуючи відповідними навичками й цілями, що позначається на його логіці, конкретизації його основних цілей життєдіяльності та виборі засобів їхнього досягнення, на динаміці його змісту. За конкретними формами розгортання та метою воно є суб'єктивним, але за спрямованістю – таким відображенням дійсності, що супроводжується виробленням нових уявлень, знань та утвердженням нових способів розвитку. Це результат діяльного ставлення людини до світу і водночас його складовий елемент. Знання, норми, вимоги, цінності функціонують у єдності, як його складові, проходячи крізь призму різноманітності форм суспільно-історичної практики, відображаючи її та реалізуючись у культурі [3, с. 132].

Мислення, за визначенням О. М. Леонтьєва – це процес свідомого відображення дійсності в таких об'єктивних її виявах, зв'язках і відношеннях, до яких долучаються і недоступні безпосередньому чуттєвому сприйманню об'єкти [4]. На думку А. В. Брушлинського, мислення – це нерозривно пов'язаний з мовою соціально зумовлений психічний процес самостійного пошуку та відкриття суттєво нового, тобто опосередкованого й узагальненого відображення дійсності в ході її аналізу і синтезу, що виникає на основі практичної діяльності з чуттєвого пізнання і виходить далеко за його межі [5, с. 72].

Специфічною ознакою професійного мислення прокурора є повсякчасне зіткнення з найрізноманітнішими життєвими ситуаціями, юридичними казусами, які мають деякі спільні ознаки і у той же час часто істотно відрізняються, оскільки на практиці фактично не буває абсолютно тотожних ситуацій, або цілком ідентичних справ чи випадків, а відтак не може бути і однотипних підходів для їх вирішення. У наглядовій діяльності прокурора, що здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням має застосовуватись творчий підхід до використання наданих законом повноважень задля досягнення мети: встановлення істини у кожній конкретній справі, пошуку найбільш дієвих і ефективних рішень, вміння миттєво орієнтуватися у слідчій ситуації, бути готовим до прийняття нестандартних, але таких що перебувають у межах закону рішень. Активна наглядова діяльність прокурора у досудовому кримінальному провадженні, сприяє і змістовно впливає не тільки на забезпечення прав особи і громадянина у кримінальному процесі, але й на стан правової обстановки в суспільстві. Процесуальна форма діяльності прокуратури виступає гарантією дотримання прав та свобод людини. Однак право не може безпосередньо впливати на розумові процеси будь-якої людини, у тому числі і прокурора. Відтак, процеси розумової діяльності залишаються поза межами дії правових норм. Разом з тим, не маючи можливості безпосередньо вирішувати результат інтелектуальної діяльності, право в стані позитивно впливати на цей процес шляхом вироблення правових форм її організації й закріплення в правових нормах її результатів.

Відповідальність прокурора за прийняття важливих процесуальних рішень у кримінальному провадженні – важкий професійний і моральний тягар, що особливо яскраво проявляється під час організації нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва ним.

Отже і прокурор, що здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням і керівник органу прокуратури вищого рівня не мають права на ухвалення непродуманих рішень. Перш ніж зрозуміти, як досягти того, щоби результати процесуальної діяльності прокурора були більш ефективними, раціональними й систематизованими, слід докладніше проаналізувати універсальні методологічні підходи до розуміння процесів прийняття рішень, їх органічний взаємозв'язок із процесом керування досудовим розслідуванням, адже прийняття рішень – частина його щоденної роботи. Як відзначав Гадамер, прийняття рішення – це вибір альтернативи. «Проблеми не є дійсними питаннями, що постають перед нами й сама смислова генеза яких демонструє спосіб відповіді: проблеми є лише альтернативами думки, які ми не можемо лишити поза увагою і які, відповідно, можуть отримати тільки діалектичну розробку. Поняття «проблеми» у такому діалектичному розумінні, власне кажучи, належить не до філософії, а до риторики. Для цього поняття характерне те, що воно не припускає однозначного рішення на основі доказів» [1, с. 353]. По суті справи, вирішити проблему означає відповісти на низку питань кожне з яких має багато альтернатив і, наприклад, щоби сформулювати завдання перед уповноваженою особою органу досудового розслідування, дізнавачем, слідчим і добитися її досягнення, прокурор має поставити перед собою і надати самому собі відповідь на численні питання. Пізнавальна діяльність, спрямована на юридичну оцінку встановлених фактичних обставин, являє собою їх зіставлення з відповідними нормами кримінального права. Юридична оцінка фактичних обставин справи – це логічна діяльність, у рамках якої дозволяються питання про наявність або відсутність у діянні складу злочину, його кваліфікації, необхідності покарання й обрання конкретного його заходу. Установленням предмета доведення завершується процесуальне (інформаційне) доведення й починається інша пізнавальна діяльність, спрямована на правову оцінку з'ясованих обставин. При цьому момент закінчення процесуального доказування й початок юридичної оцінки кримінального правопорушення носить умовний характер. Цей процес спрямований на розмежування двох відповідних елементів кримінально-процесуальної діяльності, а не на визначення їх хронологічної послідовності, оскільки у практичній діяльності прокурора, який здійснює встановлення фактичних обставин справи і дає їм юридичну оцінку, ці елементи настільки тісно переплітаються, що розмежування їх по хронологічних чи інших параметрах неможливо. Таке розмежування має сенс тільки з наукової і методичної точок зору.

Зрозуміло, прокурор завжди має керуватися виключно законом. Але ж він повинен зрозуміти зміст правової норми й співвіднести її з конкретною слідчою ситуацією, казусом. Це і є завдання юридичної герменевтики, дослідженої Г. Г. Гадамером, згідно з якою осягати зміст закону, що застосовується слід з урахуванням кожної конкретної ситуації. Докладніше зупинимось на його концепції, оскільки все нижчевикладене має безпосереднє відношення до розуміння проблеми правового мислення основною функцією якого виступає саме функція розуміння або інтерпретації правової дійсності. Заслуга Г. Г. Гадамера саме в тому, що він показав спільність або універсальність проблеми розуміння на основі виділення одного з інтегруючих моментів усякого розуміння взагалі – застосування. На його думку, і

для юридичної, і для теологічної герменевтики конституюючою буде напруга, що існує між текстом (законом чи благою вістю), з одного боку, й тим змістом, якого він набуває внаслідок його застосування у конкретній ситуації витлумачення (судовий вирок чи проповідь), із другого. Закон ніяким чином не претендує бути зрозумілим історично, але повинен, шляхом витлумачення, конкретизуватися у своїй правовій значущості. В обох випадках це означатиме: щоб зрозуміти текст (хай то буде закон чи Євангеліє) правильно, тобто відповідно до висунутих ним вимог, ми повинні в кожній конкретній ситуації розуміти його по-новому й по-іншому. Розуміння тут завжди є застосуванням [1, с. 286].

Юридична герменевтика тісно пов'язана із проблемою, формування установок на засвоєння і дотримання правових норм. Правильно зрозумівши правову норму, прокурор, будучи стороною кримінального провадження, засвоює її й для дотримання цієї норми, застосовує той чи інший вольовий акт завжди пов'язаний з додатком зусиль, прийняттям рішень певної цільової спрямованості. І у цьому проявляється інтелектуальна складова установки на дотримання правових норм що має герменевтичний характер. Звідси очевидно, що професійне правове мислення і є тим механізмом, який дозволяє прокурору зрозуміти й визнати діючий зміст закону, співвіднести його з конкретною слідчою ситуацією, опосередковуючи її наявним станом розслідування кримінального правопорушення. Професійне правове мислення являє собою складний механізм взаємозв'язку «мислення в праві», правового знання, «еквівалентності покарання», а також ознак, що втілюють у собі, «абстрактність», «формальність» правового мислення і робить можливим сам процес правозастосування.

Професійне мислення прокурора формується у процесі здійснення ним наглядової діяльності у досудовому кримінальному провадженні під впливом таких правових форм її організації й результатів, закріплених в КПК, як:

- процесуальне керівництво досудовим розслідуванням;
- нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування;
- кримінальне переслідування особи що вчинила кримінальне правопорушення;
- висловлення своєї думки при розгляді інших питань, що виникають при виконанні повноважень у кримінальному провадженні.

Обумовлюється тією роллю, яку відіграє прокурор у забезпеченні законності досудового розслідування, а саме:

- керівна, тобто така що встановлює мету й завдання слідчої діяльності у конкретному кримінальному провадженні;
- організаційна й координуюча, тобто рішення прокурора визначають порядок дій і взаємодії учасників кримінального провадження на стороні обвинувачення;
- забезпечувальна, тобто у рішеннях прокурора конкретизуються види й кількість ресурсів, порядок проведення слідчих дій, необхідних для реалізації завдань досудового розслідування кримінального правопорушення;
- стимулююча, тобто така що визначає порядок заохочення учасників.

При цьому інтелектуальну, логіко-мисленеву діяльність прокурора з процесуального керівництва досудовим розслідуванням можна розподілити за наступними критеріями:

- за формою ухвалення рішень – вказівка, доручення, постанова, ініціювання відсторонення слідчого від ведення кримінального провадження за наявності встановлених законом підстав;
- за сферою дії – процесуально-правові;
- за рівнем впливу – зовнішні, внутрішні, а також керівний рівень органу досудового розслідування: нижній, середній, вищий;
- по строках виконання й ступені впливу на результат процесуальної діяльності–оперативні, першочергові, тактичні, стратегічні;
- за функціональною спрямованістю – планові, організаційні, координаційні і інші;
- за характером розумового процесу – інтуїтивні, раціональні, засновані на досвіді, здоровому глузді й судженнях, тощо);
- за організаційною ознакою підготовки рішення (одноособові, консультативні, колегіальні);
- за способом фіксації й передачі (письмові, усні).

Як бачимо, професійне мислення це складна функціональна система, синергетика якої забезпечує ефективне здійснення професійної діяльності, завдяки формуванню у свідомості фахівця значущих процесів, явищ, фактів у їх причинно-наслідкових зв'язках, характерних для прокурорської діяльності. Воно полягає не тільки у знанні, але і у властивостях, що активізується у проблемній ситуації і визначають індивідуальність мисленевої діяльності. За твердженням видатного філософа сучасності у сферах феноменології та екзистенціалізму, одного із засновників герменевтики та сучасної лінгвістичної філософії М. Гайдеггера (нім. Martin Heidegger) найскладніше – це мислення. Воно не дається просто

так. Ми повинні вчитися мисленню, тому що здатність до мислення й навіть обдарованість до мислення ще не гарантують, що ми зможемо мислити. Бо це вимагає, щоб перед тим ми полюбили те, що звертається до мислення. Це, однак, є Те, що саме собою дане для думки. Те, що цей дар, власне дає те що вимагає осмислення, ми називаємо тим що змушує мислити [6, с. 96]. У цьому зв'язку зрозуміла теза Гайдеггера «Наука не мислить». Наука вважає, вона просто автоматично виводить якісь висновки з прийнятих передумов згідно з правилами методу. Це може зробити й машина, штучний інтелект. Мислення ж не є користування методом, оскільки «мето-годос», у перекладі із грецького є «за-ким-то», колія, однолінійність. Мислення, навпаки, є «годос», тобто торування шляху, прокладання його [6, с. 25]. Методологічне підґрунтя пізнання професійного мислення юриста складають основні положення діяльнісного підходу (принцип єдності свідомості та діяльності), акмеологічного підходу (розвиток професіонала), системного та ситуаційного підходу, принципу єдності спілкування та узагальнення, основні положення теорії самовизначення особистості [7].

На підставі викладеного можна дійти висновку що під професійним мисленням прокурора що здійснює нагляд у досудовому кримінальному провадженні слід розуміти особливий вид його внутрішньої психічної діяльності, що виявляється у нормативно врегульованому стилі і типі його поведінки, спрямованої на вирішення конкретних завдань наглядової діяльності у кримінальному провадженні, які визначають сутність пізнання як цілеспрямований творчий процес, заснований на виборі одного з багатьох шляхів активного відображення дійсності, осягнення тотожності елементів і процесів, прихованих за їх зовнішньою відмінністю, інтерпретації та осмислення причинно-наслідкових зв'язків досліджуваних явищ та відтворення у свідомості прокурора обставин вчиненого кримінального правопорушення з метою визначення напрямків й характеру слідчої діяльності у ході розслідування кримінального правопорушення.

Становлення особистості професіонала – це єдиний цілісний і динамічний процес, який розпочинається з того рівня, що вже досягнутий суспільством. Випереджаюче знання, яке лежить в основі всіх процесів правового мислення (розуміння, пояснення, узагальнення, опис і таке інше), містить у собі найбільш виразні риси суспільного характеру людської практики. Одним з найважливіших досягнень філософсько-правової науки є розвиток ідей юридичної герменевтики – сучасного методологічного напрямку що дозволяє виявити механізми взаємодії соціокультурного середовища й інтерпретації людиною соціально-правової реальності. Професійне мислення прокурора, розвиваючись від одних парадигм до інших у невідривному зв'язку з наукою і практикою прокурорського нагляду, формується і набуває цілісності та повноти в єдності форми і змісту його процесуальної діяльності у досудовому кримінальному провадженні, у алгоритмі: пізнання – розуміння – застосування – аналіз – оцінювання – контроль. Розвиток професійного мислення процесуального керівника у кримінальному провадженні може здійснюватися як на методологічному рівні так і на проблемно-оперативному. Роль юридичної герменевтики як універсальної методології судової інтерпретації, пізнання правового мислення розглянута нами значно ширше ніж тлумачення чи інтерпретація текстів. Це передусім універсальний метод пізнання в основі якого лежить сукупність передрозумінь і переддумок, які змінюються з кожною новою деталлю, яку ми приймаємо до уваги, так зване «герменевтичне коло», що описує взаємозумовленість обумовлених традицією, факторами соціального середовища і особистими нахилами суб'єкта пізнання пояснення і інтерпретації, з одного боку, і розуміння – з іншого. На цих засадах ґрунтуються дослідження і перспективи подальшого наукового пошуку у вказаній сфері що полягає у розкритті особливості професійного мислення прокурора, яке залишається знанням, постійно зорієнтованим у бік практики, його залежність від особистих властивостей людини і предмета пізнання, відповідних теоретичних і практичних методів і засобів забезпечення організації його діяльності у досудовому кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Гадамер Г. Г. Истина і метод. – Т. 1: Герменевтика I : Основи філософської герменевтики. – К. : Юніверс, 2000. – 464 с.
2. Теория доказательств в советском уголовном процессе / Под ред. Н. В. Жогина. Изд. 2-е. – М. : Юрид. лит., 1973. – 763 с.
3. Максютя М. Є. Єдність культури і мислення / М. Є. Максютя. – К. : КДО, 1995. – 218 с.
4. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1981. – 584 с.
5. Брушлинский А. В., Поликарпов В. А. Мышление и общение / Брушлинский А. В., Поликарпов В. А. – Минск : Изд-во Минского гос. ун-та, 1990. – 213 с.

6. Мартин Хайдеггер. Что зовется мышлением? / Пер. Э. Сагетдинова. – М. : Издательский дом «Территория будущего», 2006. (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского») – 320 с.

7. Луньов В. Є. Погляд психологічної науки на юридичне мислення, як складову професіоналізму в оперативно-розшуковій діяльності / В. Є. Луньов // Вісник післядипломної освіти: зб. наук праць / Ун-т менедж. освіти АПН України, Асоц. безперерв. освіти дорослих; редкол.: О. Л. Ануфрієва та ін. – К., 2005. – Вип.10 / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : Геопринт, 2008. – С. 197–204.

** Молодик Володимир Вікторович – кандидат юридичних наук, начальник відділу досліджень проблем злочинності в економічній сфері Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України.*